

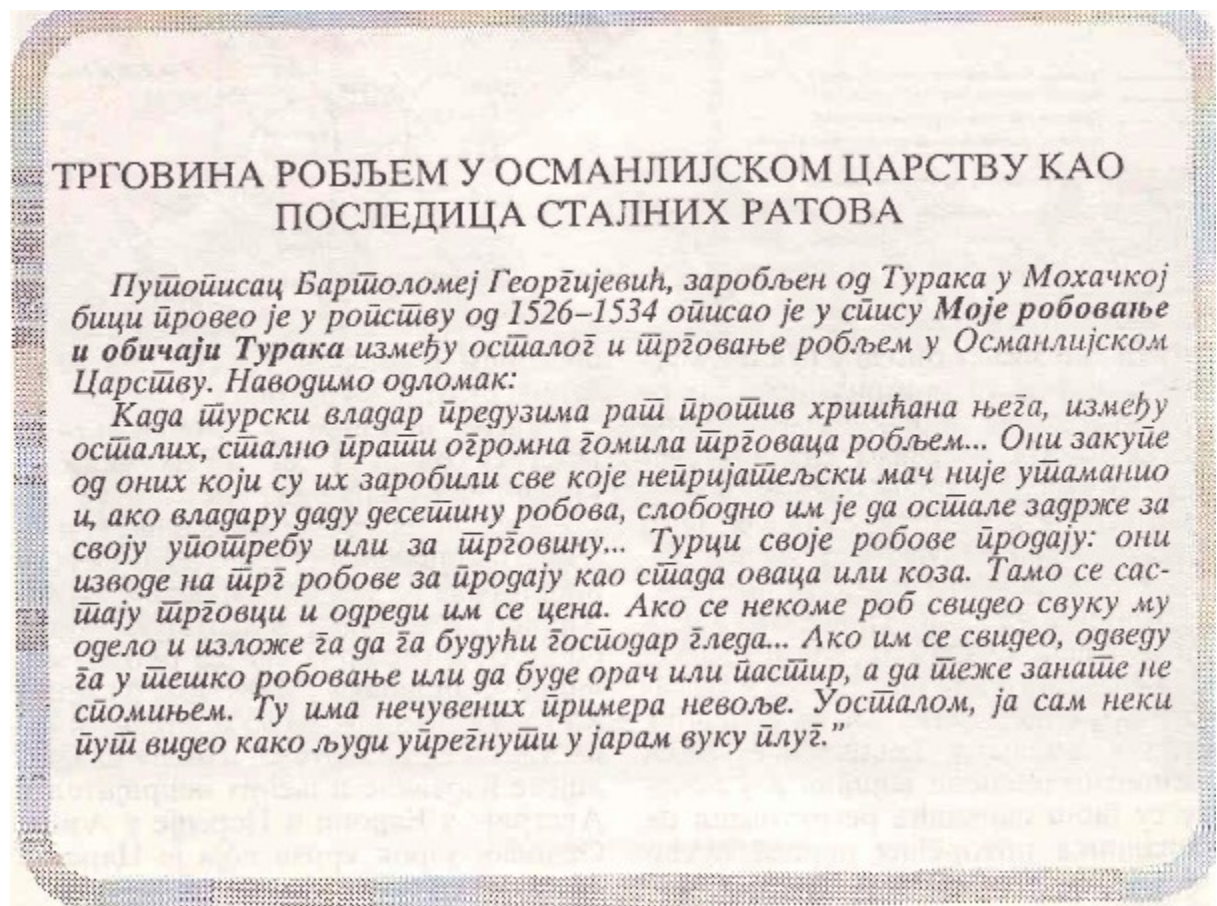
Хришћанство и ислам у историјским удџбеницима

Turci+Islam+Albanci

Istorija za 7. Razred 1992. Godine

Opis položaja južnoslovenskih naroda pod Osmanlijskom vlašću opisan je od 31. Strane do 50. Strane.

Ono što je istaknuto u prvoj lekciji jeste tekst: Trgovina robljem u Osmanlijskom carstvu kao posledica stalnih ratova (str. 34)

Postavljena pitanja nakon prve lekcije:

ПИТАЊА И ЗАДАЦИ

1. КАКВО ЈЕ БИЛО ДРУШТВЕНО УРЕЂЕЊЕ ОСМАНЛИЈСКОГ ЦАРСТВА?
2. КАКВО ЈЕ БИЛО ДРЖАВНО УРЕЂЕЊЕ ОСМАНЛИЈСКОГ ЦАРСТВА?
3. КОЈИ СУ НАЈВАЖНИЈИ ВОЈНИЧКИ РЕДОВИ У ОСМАНЛИЈСКОМ ЦАРСТВУ?
4. У ЧЕМУ СЕ САСТОЈАО ДАНАК У КРВИ?
5. КАДА ЈЕ ПОЧЕЛО ОПАДАЊЕ ОСМАНЛИЈСКОГ ЦАРСТВА И ШТА ГА ЈЕ УСЛОВИЛО?

Ono što se preporučuje da se pogleda iz istorijske čitanke jeste odlomak iz romana **Ive Andrića** **Na Drini ćuprija** koji se odnosi na danak u krvi.

▣ Прочитај одломак из романа *На Дрини ћуприја* од И. Андрића који се односи на данак у крви.

Војска се састојала од *сјахија* – коњаника и њихове пратије и од редовних трупа – *јањичара*. Јањичари су били доживотно плаћени војници и у почетку су били најчешће регрутовани од припадника покорених народа путем тзв. *данка у крви*. Они су још као деца превођени у ислам и васпитавани у

посебним школама. То су били најданији султанови ратници.

ПОЛОЖАЈ ПОКОРЕНОГ ХРИШЋАНСКОГ СТАНОВНИШТВА У ОСМАНЛИЈСКОМ ЦАРСТВУ

ПИТАЊА И ЗАДАЦИ

1. КАКО СУ ТЕКЛЕ СЕОБЕ СРБА ДО XVII ВЕКА?
2. У ЧЕМУ СЕ САСТОЈАО НЕРАВНОПРАВНИ ПОЛОЖАЈ ХРИШЋАНСКОГ СТАНОВНИШТВА У ОСМАНЛИЈСКОМ ЦАРСТВУ?
3. ЗАШТО СЕ ПОЛОЖАЈ ПОКОРЕНОГ ХРИШЋАНСКОГ СТАНОВНИШТВА ПОГОРШАО ОД КРАЈА XVII ВЕКА?
4. ЗАШТО ЈЕ ДЕО ХРИШЋАНСКОГ СТАНОВНИШТВА ПРЕЛАЗИО НА ИСЛАМ.
5. КОЈИ СУ СЛОЈЕВИ ХРИШЋАНСКОГ СТАНОВНИШТВА ИМАЛИ СНОШЉИВИЈЕ ЖИВОТНЕ УСЛОВЕ?
6. КАКВ ЈЕ БИО ПОЛОЖАЈ БОСАНСКОГ БЕГЛЕРБЕГЛУКА У ОСМАНЛИЈСКОЈ ЦАРЕВИНИ?
7. КАКВА ЈЕ БИЛА СОЦИЈАЛНА И ВЕРСКА СТРУКТУРА СТАНОВНИШТВА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ И КАКВИ СУ БИЛИ ЊИХОВИ ОДНОСИ?

Социјални, верски и национални положај наших народа у Османлијском Царству. – Покорени народи у Осман-

лијском Царству, међу којима и наши, били су сурово угњетавани. Највећи део становништва постао је раја и био је подвргнут социјалном изабљивању путем многобројних феудалних дажбина и пореза.

Као хришћани, наши народи су се налазили у неравноправном верском и националном положају. Њихов положај, међутим, није био увек исти. У почетку, када се Османлијско Царство налазило на врхунцу моћи и имало успеха у освајању туђих територија, феудалци нису сувише угњетавали рају, јер су у ратовима добијали приходе од плена и ратних пореза. Кад су престала освајања (крајем XVI века) и кад је земље запала у општу привредну и финансијску кризу, притисак феудалца се повећао. Економски застој је пратила политичка анархија, имовинска и лична несигурност. Османлијски државни апарат постао је насилнички. Корупција, насиље, пљачке и паразитизам били су главна обележја управе. То је готово онемогућило економски,

социјални и културни напредак покореног становништва, које се најчешће борило за голи опстанак.

Освајањем већег дела Балканског полуострва, Османлијско Царство је поробило многе хришћанске народе: Грке, Бугаре, Албанце, а од наших народа Македонце, Србе, и део Хрвата. Турци су хришћане звали неверницима и нису их сматрали равноправним грађанима. Део наших сународника прихватио је владајућу веру у турском царству – *ислам*. Узроци преласка хришћана на ислам били су различити. Најчешће су прихватили нову веру да би сачували поседе и да би избегли неравноправан положај. Највише хришћана прешло је на ислам у Босни и Херцеговини. Они су сачували свој језик и неке обичаје, али су се посредством вере, током времена, везали за османлијску власт.

Босански пашалук од XVI до XVIII века. – Падом Босне (1463) и Херцеговине (1481) није цела територија босанског средњовековног краљевства

ТЕЖАК ПОЛОЖАЈ СРПСКЕ РАЈЕ У XVI ВЕКУ

Немац Ханс Дернивам пројашовао је кроз Србију 1553. и у свом путопису даје податке о приликама у њој. Наводимо одломак:

„На осам миља од Јагодине стишли смо у једно руско село које се српски зове Клисуре. Ту смо одсели у кући једног домаћина који нам је објаснио да појиче од немца. Он је имао још мало боље одеће и мало сребрног посуђа, али их није смео употребљавати. Даље на путу ка Нишу срели смо 16 турских коњаника који су били десечари или шакви људи који од народа куће царски харач. Са собом су водили и једног Цигана повезаних на једном ланцу који нису могли платити данак. На повраћку из Цариграда кроз Бугарску сусретале су нас гомили по 20 људи, који су дану и ноћу путовали из Цариграда где су били отерани на раду за потребе султана и паша. Сада су ти људи, после два месеца рада, журили својим кућама, делимиче код Смедерева и Београда, где им по њој пропада лешина...”

Бројне спахије (аге и бегови) били су домаћег порекла са јаким ослоном у муслиманским сународницима који су чинили већину градског становништва. Муслиманских сељака кметова није било много и они су као припадници владајуће вере имали повољнији положај. Највећи број кметова – раје припадао је православним хришћанима – Србима чији се положај непрекидно погоршавао услед честих ратова, гладних година и епидемија. Много српског становништва се исељавало у пограничне крајеве Аустрије и Млетачке Републике, одакле је непрекидно ратовало са сународницима исламске вероисповести. То је све заоштравало верске и социјалне односе у Босни и Херцеговини до краја постојања османлијске власти. Мањи део становништва (у западној Херцеговини и средњој Босни) био је католичке вероисповести и његов је положај био исти као и православних Срба.

Култура је била заснована на верској подели становништва. Муслимани као припадници владајуће вере, подизали су бројне џамије, каравансераје, ханове и мостове. Православни су у култури наставили средњовековну традицију, али код сељака свих вероисповести доминантна је била патријархална култура.

Повлашћени слојеви хришћана у Османлијском Царству. – Ипак, положај свих слојева балканског хришћанског становништва није био једнак. У XVI веку очувао се део хришћанских феудалаца којима је османлијска власт оставила неке поседе. Ти хришћани – спахије су крајем XVI века готово сви примили ислам. Постојали су и други привилеговани слојеви хришћанског становништва: војници и мартолози – дербенџије – чувари кланаца од хајдука на путевима представљали су помоћне војничке редове. Привилегован

је био и положај вишег хришћанског свештенства. Неке области – прете

Облици ошћора њокореног хришћанског сћановнишћва османлијској власћи

ХАЈДУЦИ И УСКОЦИ

ХАЈДУЦИ У ОЧИМА СТРАНИХ ПУТОПИСАЦА

Пућојисци који су њрошли кроз наше крајеве зајажају раширеност Хајдучије. Наводимо одломак из њућојиса Ханса Дерншвама из шесте деценије XVI века:

„Уз њућ смо видели и њрошли кроз више њусћих зараслих селишћа. У околини Осијека није било ни једне добре куће већ само дрвених колиба од блашћа... Прошли смо кроз неколико њусћих селишћа као кроз села Којач и Дароц наишавши на њусће и сагореле цркве. Даље од Лацова ојазили смо код Турака велики сћрах од хајдука. Ту су хајдуци убили неколико Турака, а двојцу одвели. Због њога су у љомилама њућовали измешано и хришћани и Турци. На њом њућу морали су нас њраћити сељаци који нису имали никаквог другог оружја него само мала коља и баћине...”

RATOVI HRIŠĆANSKIH SILA PROTIV OSMANLIJA

Највиши облик отпора османлијској власти били су оружани народни устанци. Ти устанци су били најчешће у вези са ратовима Османлијског Царства против Аустрије, Русије и Млетачке Републике.

Османлијска освајања угрозила су европске земље – Аустрију, Венецију, а касније Пољску и Русију. У периоду XVI до XVIII века ове државе појединачно, или у савезима, водиле су честе и дуге ратове са Османлијским Царством. До средине XVII века Османлијско Царство је, углавном, побеђивало у тим ратовима. За време ових ратова избијали су устанци покороног хришћанског становништва. Узроци бројних устанака били су погоршање положаја раје и повлашћених слојева хришћанског становништва које се често ставља на чело тих устанака. Посебно је у томе била

SRPSKA REVOLUCIJA I FORMIRANJE NACIONALNE DRŽAVE

Српска револуција и формирање националне државе

А. ПРИЛИКЕ У ОСМАНЛИЈСКОМ ЦАРСТВУ И ПОЧЕТАК ПРВОГ СРПСКОГ УСТАНКА

Положај наших народа у Османлијском Царству и реформе у Београдском пашалуку. – Османлијско Царство (Турска) је крајем XVIII века била

АУТОНОМИЈА КНЕЖЕВИНЕ СРБИЈЕ

Наводимо најважније одредбе Хатисшерифа од 1830. године о аутономији Србије:

„1. Поменути народ (Срби) имаће поменућу слободу вере у својим црквама;

„2. Кнез Милош Обреновић на основу царске дипломе коју је добио у награду за његову верност мојој Високој Порти, потврђен је у достојанству баш-кнеза (првог кнеза) српског народа и то ће достојанство остати наследно у његовој породици;

„6. Виши и нижи чиновници моје Високе Порте неће се у будуће никако мешати у управу земље ни у размирице између Срба и неће моћи изражити од њих ни једну јару више од утврђене суме за данак;

„15. Муслимани који не припадају гарнизонима градова забрањује се да могу сјановати у Србији...”